

LITTERATURLISTE DYKKEMEDISIN

Jan Risberg, NUI

Denne listen ble opprinnelig utarbeidet i begynnelsen av 2000-tallet, en periode hvor tradisjonelle lærebøker fortsatt var viktige læringsmedier. Tilfanget av nye og oppdaterte lærebøker i dykkemedisin og dykkefysiologi har vært minimalt siden begynnelsen på 2010-tallet. Likevel vil mange av bøkene kunne gi en grei introduksjon til fagfeltet. Litteraturlisten på tradisjonelle «dykkemedisinske» og «dykkefysiologiske» lærebøker skal være greit ajourført på dato som angitt i bunnteksten. Derimot kan det være viktige lærebøker i HBO-behandling (siste del av listen) som mangler – jeg har begrenset erfaring med elektiv HBO-behandling.

Rekkefølgen er vilkårlig - du **må** lese deg gjennom alle alternativene.... Jeg har listet bøker som **jeg** synes er viktige og gitt en beskrivelse i kursiv ut fra mine egne, høyst private, vurderinger som ikke nødvendigvis deles av andre anmeldere, noen av mine arbeidsgivere generelt eller NUI spesielt. Jeg tror likevel at en slik kort beskrivelse kan være nyttig for de av dere som tross alt **må** ta et valg uten å ha alternative kilder for vurdering. Lykke til!

1. Shilling CW, Carlston CB, Mathias RA. The Physician's guide to diving medicine. Plenum Press. New York 1984. ISBN 0-306-41428-7
736s
En gammel, men meget god bok. Mye faktaopplysninger og dekker dykkemedisinen i hele sin bredde. Er svært grundig, men pga alderen kan den vanskelig anbefales for den som ikke er kjent med de senere års utvikling på de enkelte feltene.
2. Edmonds C, Bennett M, Lippmann J, Mitchell SJ. Diving and subaquatic medicine. 5. utgave. CRC Press 2016. ISBN 978-1-4822-6012-0
835s
*For deg som vil beherske **klinisk** dykkemedisin på en bedre måte. Denne boken er oppdatert og kan trygt anbefales selv om den etter strenge vitenskapelige kriterier kanskje beskriver en del forhold mindre nøyaktig enn «bibelen» (Bennett og Elliott). For deg som vil lære klinisk diagnostikk og behandling er boken utmerket, sannsynligvis den beste tilgjengelige i dag.*
3. Bove AA. Bove and Davis' Diving medicine. 4. Utgave . Elsevier Inc. 2004. ISBN 0-7216-9424-1.
623s
Et svært godt alternativ for den som vil kombinere klinisk erfaring med vitenskapelig dokumentasjon. Ikke så tykk, men konsentrert og svært etterrettelig. Kan trygt anbefales forutsatt at ikke den strengt vitenskapelige tilnæringsmåten er ditt krav.
4. Tønjum S. Dykkemedisinsk håndbok. Eget forlag. Bergen 1989. ISBN 82-991909-0-8.
343 s
Lærebok i avansert førstehjelp - først og fremst for dykkere og paramedisinsk personell. Begynner å bli litt gammel, men fortsatt dekkende for dette bruksområdet. Lite egnet som lærebok i dykkemedisin.

5. Brubakk, AO, Neuman RS. Bennett and Elliott's Physiology and medicine of diving. 5. utgave Saunders, London 2003. ISBN 0-7020-2571-2.
779s
Selve "Bibelen" for mange av oss. Fullstendig uunnværlig hvis du ønsker vitenskapelige kryssreferanser. En rekke topp kvalifiserte kapitelforfattere sikrer et svært høyt nivå. Som klinisk lærebok er den mindre egnet - prøv et av de andre alternativene. Ønsker du å lese om mekanismer og trenger tall for å belegge påstandene dine har du sannsynligvis funnet boken din her. Den er dessverre ikke oppdatert siden 2003, men hvis du trenger vitenskapelig belegg for mekanismer så bør du ta utgangspunkt i denne før du følger opp med tradisjonelle litteratursøk på nyere kunnskapskilder.
6. Naval Sea Systems Command.U.S. Navy Diving Manual. Revision 7 Change A. 30 April 2018. Kan lastes ned [her](#),
Igjen et "must" for den som vil ha en "operasjonell gullstandard". Skal en prosedyre sammenlignes mot "noe" blir det ofte USN Diving Manual. Slik skal det gjøres - i følge de som har gjort mest av det.... I tillegg til prosedyrer for luftdykking finner du avsnitt om dykkemedisin og rekompresjonstabellene her. Gjeldende retting April 2018. Dette var tidligere en tykk perm som nå bare er digitalt tilgjengelig. Ønsker du heller å ha en papirutgave så anbefaler jeg NOAA diving manual som bruker mye av stoffet fra USN Diving Manual.
7. Örnhagen H. Dykerimedicin och hyperbar fysiologi. Studentlitteratur. Lund 2013. ISBN 978-91-44-05827-6
352s
Min favoritt når det gjelder introduksjon til temaet. Ikke for deg som kan mye/en del, men definitivt en bok du kan bruke en god stund før du trenger oppgradering. Svensk språk, oversiktlige strektegninger. Absolutt ikke "dyptpløyende", men 100% etterrettelig. Anbefales varmt. Kommer trolig i ny utgave 2011.
8. Risberg J, Gundersen G, Eftedal O. Norske dykke og behandlingstabeller. 6. utgave. Eget forlag 2024. ISBN 978-82-690699-8-3
123s
*Har du ikke denne så skjønner jeg ingen ting..... Den finnes i ulike formater og utgaver, men norske dykketabeller med kommentarer er et **must**. Du må kjøpe den før du tenker på annen litteratur. (En helt nøytral kommentar fra hovedforfatteren selvsagt....). Du kan laste ned en PDF-utgave gratis [her](#).*
9. Daugherty CG. Field Guide for the Diver-Medic.Coastal Aquatics Publications, Austin Texas 1992.
177s
Et alternativ (bedre?) til Tønjums bok. Er på engelsk (=ulempe), men praktisk spiral-innbinding og gode strektegninger øker nytteverdien. Kan anbefales.
10. National Oceanic and Atmospheric Administration. NOAA Diving Manual, 2017. 6th ed. North Palm Beach, FL. Best Publishing Company; ISBN: 978-19-30536883. 660s
Var tidligere et verk for den spesielt interesserte, men har gradvis opparbeidet seg status som en verdig arvtaker/konkurrent til USN Diving Manual. Er et typisk referanseverk for "praktisk dykking", men inneholder mye godt stoff også om dykkemedisin/fysiologi. Kan trygt anbefales.

11. Grunnleggende dykketeori. Red: Per Vangsøy. Norges Dykkeforbund, Oslo, 1994. ISBN 82-91440-01-8.
Man må krype før man kan gå. Her lærer du å krype - sakte og forsiktig. For deg som bare har lyst til å snuse på stoffet uten å grave deg ned i detaljer. Kan ikke erstatte noen lærebok i dykkemedisin, men er fin for sportsdykkeren.
12. Elliott DH. Medical assesement of fitness to dive. Biomedical Seminars, Ewell 1995. ISBN 0-9525162-0-9.
320 s, 60 fig + tab
Utsteder du helseattester for dykkere? Da er denne et verdifullt tilskudd til bokhyllen. En rekke gode foredrag fra ledende fagpersoner innen sine områder gir en omfattende beskrivelse av helsekrav til yrkesdykkere. Se likevel min kommentar til neste bok på listen.
13. Wendling J, Elliott D, Nome T eds. Medical assessment of working divers. Hyperbaric Editions, Biel-Bienne, Sveits 2004. ISBN 3-9522284-2-7
Dette er anbefalingene til «European Diving Technology Committee» for vurdering av helsemessig skikkethet for yrkesdykkere. Den har ikke status som offisiell standard, men refereres hyppig. Denne publikasjonen er forventet utgitt i ny utgave 2024. Min anbefaling er at du følger [nettsiden til EDTC](#) for å fange opp når ny utgave blir utgitt.
14. Bookspan J. Diving physiology in plain English. Undersea & Hyperbaric Medical Society 1998. ISBN: 0930406133
246s
Beklager – denne har jeg ikke lest selv.... Den får imidlertid glimrende kritikker. Kanskje mest rettet mot dykkere og personer uten medisinsk fagutdanning. Men som sagt – jeg har ikke lest den selv.

LITTERATUR SPESIELT OM HYPERBAR OKSYGENBEHANDLING

Merk at nedenstående liste kan ha store mangler, bruk den bare som innledende orientering.

14. Undersea and Hyperbaric medical Society. Hyperbaric Medicine Indications Manual, 15th Edition. North Palm Beach, FL, Undersea and Hyperbaric Medical Society, 2024. ISBN 978-1-947239-42-5
82s
Denne må du starte med. Inneholder de "offisielle" amerikanske (UHMS) retningslinjene for hvilke sykdommer/skader som kvalifiserer for HBO-behandling.
15. Whelan HT, Kindwall EP. Hyperbaric medicine practice. Fourth edition. Best Publishing Company, 2017. ISBN 978-1-947239-005
1184s
Først av alt: Jeg har ikke lest 4. utgave – kun den foregående (tredje). Den var en svært god bok i hyperbarmedisin. Etter min vurdering har denne boken utviklet seg til å bli "referanseverket" i klinisk HBO-behandling. Boken har praktisk anvendelse både for klinikeren og for forskeren, men Jain har trolig fortsatt en mer strengt vitenskapelig tilnærming mot stoffet.

16. Jain KK. Textbook of hyperbaric medicine. 6th edition. Springer, 2017. ISBN 978-3319471389
688s
Min personlige favoritt når jeg hurtig vil orientere meg mht bruk av HBO ved gitte indikasjoner. Den inneholder ikke nødvendigvis evige sannheter, men stort sett finner jeg de nødvendige kryssreferansene her. Jeg synes også kapitler om mekanismer, bivirkninger, komplikasjoner osv. er meget godt beskrevet.
17. Oriani G, Marroni A, Wattel F (eds). Handbook on hyperbaric medicine. Springer, 2012, ISBN 978-8847022003.
915s.
Beklager – jeg har ikke fått lest denne siste versjonen ennå og kan ikke gi et meningsfylt sammendrag.
18. Workman WT, Wood S. Hyperbaric Facility Safety: A practical guide. Second edition. Best Publishing Company 2020, ISBN 978-1947239210
640 s
Et massivt verk om de sikkerhetsmessige og dels praktiske sider (kvalitetsikring) ved HBO-behandling. En god bok, men en bok for de helt spesielt interesserte.
19. Neuman TS, Thom SR. Physiology and Medicine of Hyperbaric Oxygen Therapy. 1st ed. Saunders, 2008. ISBN 978-1416034063
768s
Dessverre har jeg ikke lest den – forfatterne er høyt anerkjente amerikanske klinikere og har omfattende forskningserfaring. Imidlertid er boken gammel og vil mangle viktig oppdatert kunnskap.

Viktige kilder for dykkelitteratur

Disse har utarbeidet egne lister som stadig revideres over aktuell dykkelitteratur:

Best Publishing Co (<http://bestpub.com>) Dette er en høyt spesialisert bokhandel på dykkemedisinsk litteratur

Undersea & Hyperbaric Medical Society (<http://www.uhms.org>)

Prøv også å søk på en av bøkene over på <http://www.amazon.com> og se på ” Customers who bought this book also bought:”

Noen norske web-steder

Haukeland Universitetsykehus: <http://www.helse-bergen.no/> Velg yrkesmedisinsk avdeling og ”Hyperbarmedisin”

NUI <http://www.nui.no>

Høgskolen i Bergen, Dykkerutdanningen (tidl Statens dykkerskole):

<http://www.hib.no/dykkerutdanningen/index.html>

Studentenes Undervannsklubb, Bergen: <http://www.uib.no/People/sub/SUB-norsk.html>

Noen viktige faglige fora

Norsk Baromedisinsk Forening <http://www.baromedisin.no>

European Undersea & Hyperbaric medical Society <http://www.eubs.org>

Undersea & Hyperbaric Medical Society <http://www.uhms.org>

Dykkemedisinsk bibliotek

Høgskolen i Bergen, Dykkerutdanningen har et «fysisk bibliotek» med mange referanseverk

Kurs og etterutdanning

Grunnkurs i dykkemedisin for leger arrangeres 2 ganger årlig (vinter og sommer) på Haakonssvern (Forsvarets Sanitet, UVB Dykkerlegens avdeling). Kontakt avdelingen på tlf 55 50 21 60. Kurset kvalifiserer for leger som skal utstede helseerklæring for yrkesdykkere. Kurset har en ukes varighet, også sykepleiere og andre interesserte er velkomne til å delta.

Gå: www.dykkemedisin.no for detaljer. Avdelingen arrangerer også 3-dagers kurs for sykepleiere, ledende dykkepersonell og ambulansesarbeidere. Oppdateringskurs i dykkemedisin arrangeres av [Norsk Senter for Maritim Medisin og Dykkemedisin](#) ved Haukeland Universitetsykehus, gå til samme nettside for info.

Det finnes mer omfattende kurs i utlandet (2 uker og lenger) – gå til [nettsiden til Diving Medical Advisory Committee](#) for oversikt.